

Det

JØRN ERSLEV ANDERSEN

Det er ofte udpegende. Deiktisk. Det der spørges til er dét der. I sig selv er det ikke noget, men kan i al diskretion henvise til stort set alle forhold. Det er der intet overraskende i. Det er et demonstrativt pronomen. Men det kan også optræde i en knap så demonstrativ form. Det står da til en begyndelse for sig selv; henviser til en mere eller mindre ubestemt funktion, en særlig effekt måske. Det virkningsfulde er da endnu ubestemt. Et det. Af og til får det en slags antydningssvis bestemmelse, men er alligevel også ubestemt. Det er nu deiktisk-elliptisk. Freud anvendte det til at betegne en tilsyneladende virksom, men ubegribelig psykisk topos: „Hvor det var, skal jeg være“. Også i vore dages institutioner findes det. Det kan være et bånd der taler. Det er da enten deiktisk, pegende på båndet der taler, eller det viser sig at være et talende bånd. Det er dobbelttydigt. Og det er da også sådan det ofte optræder. „Tyg dig til det... – det er aldrig for sent!“ som der står i en dagsaktuel reklame for tabletter med calcium og D-vitamin. Det er her både det daglige behov for varetagelse af kropslige kalklagre og et tilbud om overvindelse af livskriser. En sådan indsigt i vor længsel efter at få opklaret det finder panderter i filosofi og digtning. Initialerne DR vil for den undviede være uforståelige i auditiv henseende. DR-derude kan derfor hurtigt antage metafysiske eller eksistential-ontologiske dimensioner. Sådanne indfinder sig i hvert fald når vor tids filosoffer mediterer over vendingen „det findes“. Noget findes; dét der findes. Det findes, men eksisterer ikke uden videre. Ikke før det har fået et prædikat. Men er overvejslen over denne vidtrækkende konstatering, „det findes“, af ontologisk art, er den før-prædikativ: meditationen grunder over det ligefremme for-

hold, at 'det' i det hele taget 'findes', hvorved „det findes“ bliver et svimlende udsagn. Inger Christensen har det som bevægelse i *det* fra 1969. Det begynder som en bevægelse: „Det. Det var det. Så er det begyndt. Det er. Det bliver ved. Bevæger sig. Videre. Bliver til. Bliver til det og det og det. Går videre end det. Bliver andet“. Det som 'det' og det som startpunkt for den lyriske bevægelse gennem det sprog, det virker i. Og det slutter som det begynder. Men det er alligvel ikke det samme. Det har virket: „Det er ikke tilfældigt/Det er ikke verden/Det er tilfældigt/Det er verden/- Det er det hele i en masse forskellige mennesker/Det er det hele i en masse forskelligt/Det er det hele i en masse/Det er det hele/Det er det/Det“. Som Poul Borum et sted har skrevet, så har hvert ord i en sådan digtning samme vægt, stor eller lille. Gunnar Björling skrev også med stor sans for småordene, og at, men også det:

Det er i ordene
det og
- at i forglemmelse

Når og -
mere end sådan
at ingen ved

på græsedragnings punkt
og at et eneste
og som – alt

Ord er ord
og ting står i mit rum

Men ords billede
billede og ord og til ord

Ak stands ikke
bliv ikke her, husk ikke:
det er ikke mere Det er
endda

Nyere amerikanske grammatikere skelner mellem „åbne“ og „lukkede“ ordklasser. De åbne er substantiver, verber og adjektiver. De lukkede er alle de andre, de små ordklasser (inklusive eksistentialer og modalverber). De åbne ord er der uendeligt mange af. De lukkede er begrænsede og i et lukket syntaktisk funktionssystem. Det indgår i et sådant system. Men brugt på bestemte måder kan det både åbne og lukke andre systemer end det, det selv indgår i. Det er derfor måske det mest udpegende, elliptiske, kontante og metafysiske ord i et sprog, hvori man kan skrive, at det findes og det er det hele i en masse forskelligt. Men hvad er da det? Det kan der ikke her svares på. For det er endda og mere end det.

(Gunnar Björling, *Dit øjes blod* v. Peter Laugesen, København 1988, Bent Rosenbaum/Harly Sonne, „*Det er et bånd der taler*“, København 1979/93, og Poul Borums essay i *Kritik* 107, 1994 mumler uforskyldt med).

